

Maria Friberg

No Time to Fall: 1997-2016

Text: Livia Prawitz

I bakgrunden anar vi ett sammanträdesrum men kameran har beskurit bilden så att endast undersidan av bordet är synligt. I Maria Fribergs film *Somewhere Else* (1998) möter vi fem personer som sitter vid ett konferensbord men det enda vi ser av dem är deras kostymklädda ben. Variationen i deras klädsel är marginella men på grund av det reducerade blickfånget framträder alla detaljer men ökad tydlighet. Kostymernas färger skiftar i gråa nyanser och strumporna sticker upp ur blanka svarta skor. I den avskalade kontorsmiljön framstår byxbenens längd som det som tydligast skiljer personernas annars uniforma klädsel åt. Sedda underifrån framstår kostymen, som annars symboliserar makt och status, här som något tydligt pålagt och lite löjligt. Kostymernas strama tyg tycks inte vilja anpassa sig till rörelserna och de verkar nästintill skava mot huden. Det något illasittande plaggen och kanske främst ett par uppenbart för korta byxben blir ett komiskt inslag i den tillrättalagda miljön.

Det händer inte mycket i Fribergs filmer men just själva händelselösheten är central. Under konferensbordet rör sig benen i vajande rörelser med små variationer; benen ömsom brer ut sig och ömsom närmar sig varandra. Det tycks ibland som om människorna vid bordet stillsamt kämpar om territorium men andra gånger är beröringen mer sensuell eller sökande. Relationen mellan det å ena sidan sköra och ömsinta och å ena sidan en mer aggressiv maktmätning återkommer i flera av Maria Fribergs verk. I filmen *Driven* (1998), som är ett samarbete mellan Monika Larsen Dennis och Maria Friberg, brottas två kostymklädda personer i något som närmar sig en dans och det är svårt att avgöra om deras gester uttrycker begär eller våld.

Genom att rikta blicken mot detaljer i vardagen närmar sig Fribergs stora sociala och politiska frågor utan att för den sakens skull någonsin lämna det allmogliga och banala. Friberg uppmärksammar och iscensätter vardagliga rörelsemönster och gester som blir till minimalistiska koreografier där vi i det enformiga kan ana begär, svagheter och makt. Trots det vitt skilda uttrycken kommer jag att tänka på Chantal Akermans filmer såsom till exempel *Jeanne Dielman, 23, quai du Commerce, 1080*

Bruxelles (1975). Medan Akerman uppmärksammade kvinnligt kodade rörelsemönster och hushållets repetitiva gester så närmar sig Friberg en manligt kodad domän. Det är intressant att i relation till Friberg och Akermans olika konstnärskap tänka kring Julia Kristevas klassiska essä om kvinnor och tid. I "Le Temps des femmes" (1979) diskuterar hon hur premierandet av en linjär framåtskridande tidsuppfattning visserligen gett kvinnor emancipatoriska rättigheter men att kvinnans relation till å ena sidan en mer cyklisk och repetitiv tid och å andra sidan en monumental och evig tid har förbisetts och därmed även dess radikala potential. Akermans film är uppbyggd av långa tagningar där lägenheten städas, måltider lagas och dagligvaror inhandlas. Det reproduktiva evighetsarbetet som ofta utelämnas ur konventionella narrativ är det som här skapar berättelsen. De manligt kodade rörelsemönster som vi möter i Fribergs filmer tycks lika monotona och triviala som hushållsrutinerna. I så väl Fribergs som Akermans filmer möter vi ordnad tillvaro och precis iscensatta rörelser, men någonstans lurar sammanbrottet. Det tycks som en ordning som håller på att brista.

Affärsmannen med kostym framstår på många sätt som sinnebild för vårt moderna samhälles strävan och besatthet av produktivitet och framsteg. I Fribergs filmer är rörelsen däremot en annan. Trots kopplingen till det produktiva lönearbetet är det snarare det som händer däremellan, det improduktiva och till synes meningslösa som brer ut sig. I *Confront Me Back* (1997) ser vi en man hopklämd i baksätet av en bil. Bilen och motorvägen är starkt förknippade med en framåtskridande rörelse laddad med fart och kontroll. Här är riktningen däremot en annan. Istället för att färdas framåt följer vi en uttråkad mans långsamma kollaps. I filmen *Matador* (2015) genljuder dansen och brottningsmatchen från *Driven*. Friberg har lämnat kontorsmiljön för en drömlig natur men skjortan och kostymen är kvar. I en artificiell vattenvirvel flyter kläderna omkring som spår av mänskliga närvaro. Även här möts det sårbara och kraftfulla men tonen är mer stillsam. Filmens rörelse försätter mig i ett pendlande meditativt tillstånd som likt kläderna rör sig tillbaka och nedåt i cirklar. Klädesplaggen interagerar med varandra men det är inte längre kroppen som ger rörelse åt dem utan vattnet.

Kroppars rörelser är alltid relaterade till tid. I samma stund som rörelsen utförts så har den också upphört. Våra gester och rörelser kan på så sätt framstå som något

undflyende. I vardagen uppmärksammas de sällan och de tycks vara svåra att få fatt i. I många av Fribergs filmer är det dessa rörelser, gester och mimiker som får ta plats. Det handlar däremot inte om ett dokumenterande av vardagliga skeendena som ett sätt att kapsla in det förgängliga. Rörelserna är tydligt iscensatta och deras repetitiva och rytmiska form närmar sig snarare dansen. Ett undantag är i *no time to fall* (2001) där Friberg rearrangerat George W Bush direktsända installationstal till kongressen. I Fribergs filmer sker rörelserna ofta i tystnad. I *no time to fall* kommer det visserligen ljud från Bushs mun men det är inte ord vi hör utan något som snarare påminner om läten. De verbala delarna av talet, själva essensen, har klippts bort och kvarlämnat är de omedvetna grimaserna och ryckningar till ljudet av applåder och skratt. Genom att visa på mellanrummet synliggörs det mänskliga och bräckliga bakom den retoriska masken.

Vår rytm, vanor, begär och gester både formas av och visar på den politiska och sociala verkligheten som vi befinner oss i. I Fribergs filmer materialiseras dess rörelser och känslor. Kroppars aktivitet blir till ett eget språk utifrån vilket Friberg bygger upp olika narrativ. Berättelsen handlar här däremot om hur det sägs eller visas snarare än om den faktiska utsagan. Alldagliga gester synliggörs och avkodas utan att för den sakens skull hamna i ett tolkande av alla enskilda gester som bärare av en betydelse. Här finns en annan relation till det enformiga och repetitiva som försätter mig i ett tillstånd av att både följa alla små förändringar och stanna i det händelselösa tidsfördrivet.